

ŞİDDETE UĞRAYAN SEN DEĞİLSEN KİM; ARAMAK İÇİN ŞİMDİ DEĞİLSE NE ZAMAN?

Nursel Modan

Biz seninle kendimizi yeniden yaratırken, senin de sana yazılan ama senin bilmediğin, sana yazılıp da gönderemediğimiz mektupların olacak. Bir dosta ihtiyaç duyulan, duyguların gözyaşlarıyla yüreklere yazıldığı anlar vardır. Hani bilirsin kaybolduğum, boğulduğumu hissettiğin anlar olur. Sen bu duyguları yaşarken yanında olamadığımız için; yalnızca yaptıklarımızdan değil, yapamadıklarımızdan da sorumlu olduğumuz için..." [1]

Korkuyoruz, çünkü dövülüyoruz; korkuyoruz, çünkü tehdit ediliyoruz; korkuyoruz, çünkü 'sebepli-sebepsiz' öldürülüyoruz; korkuyoruz, çünkü çocuk yaşta evlendiriliyoruz; korkuyoruz, çünkü hediye ediliyoruz; korkuyoruz, çünkü eğitimsiz bırakılıyor; korkuyoruz, çünkü yüzünü görmediğimiz biriyle evlendiriliyoruz; korkuyoruz, çünkü değiş tokuş (berdel) ediliyoruz...

Korkuyoruz, çünkü trafikte kullandığımız araç sıkıştırılıyor; korkuyoruz, çünkü sokakta, işyerinde, kafede ve akla gelebilecek her yerde taciz ediliyoruz; korkuyoruz, çünkü asansöre yabancı bir erkekle binemeyip, merdivenleri çıkmak zorunda kalıyoruz; korkuyoruz, çünkü her jinekolojik muayenede çaresizlik duygusuna kapılıyoruz... Ve daha yüzlerce tanıklık... Bireysel yaşamımız; sadece kadın olmamızdan ötürü -bir merkezden yönlendiriliyor olmamasına rağmen, öyle olması çok normal kabul edildiği için- sistematik, ağır dozajlıdan hafife bir çok şiddet hareketine sürekli maruz bırakılıyor.

Bir de korkmadığımız, çünkü farkında olmadığımız ama, farkında olmaksızın bizi derinden yaralayan, görünmeyen bir şiddet var. Toplumda hep bizden bir adım önde olan ya da öldürülen, gelişmemizin önünde engel olarak varolmaktan çekinmeyen bir erkek mutlaka var. Kısacası şiddet, aile üyelerinden başlayarak toplumun her katmanına kadar geniş bir yelpazeyle karşımıza çıkıyor. Kadınlara şiddet uygulaması, kadınları ekonomik gereksinimlerinden mahrum etmekten sözlü ve psikolojik şiddete, dayak, cinsel şiddet ve öldürmelere kadar yayılıyor.

İşte tam burada, bu kara tablonun ortalarında bir yerde, Bursa'da bir grup kadın kurumsallaşıyor. Bakın onlar şiddet için neler söylüyorlar:

"Sığınakları da istiyoruz, sığınaksız özgür günleri de"

'Şiddete uğrayan sen değilsen kim; aramak için şimdi değilse ne zaman'

"Şiddetinizle Barışmayacağız"

Günyüzü Kadın Dayanışma Kooperatifi;
öğreneni-öğreteni, yöneteni-yönetileni olmayan
bir kadın kuruluşu. Meslekli, mesleksiz, öğrenci,

ev işçisi; çok farklı çevrelerden gelen bir grup kadın. Hepsi önce erkek egemen ideolojiden beslenen yanları ile yüzleşti. Bir yere çıkarsız, beklentisiz emeklerini vermeyi ve en önemlisi orada kendilerini bulmayı öğrendiler. Hayatın hep kötü bakış açısıyla yüklediği yaşamlarına güzel ve farklı bakabilmeyi, birbirlerini her yönüyle sevmeyi, her şeye rağmen dayanışmayı, mücadele etmeyi öğrendiler ve öğrenmeye de devam ediyorlar.

Bu zorlu yolculukta, beklenenin çok üzerinde, çok büyük işler başardıkları kocaman gizlenemez bir gerçek. Bu noktada mütevazî olmaya gerek

yok, diye düşünüyorlar. Bursa'dan ülke sınırlarına ve hatta ülke sınırlarının dışına taşı adları.

Çok zorlandıkları, yoruldukları anlar oldu. Yapamadıklarıyla yüzleştiler. Hiyerarşi kurmadılar aralarında; bürokratik olmayan mekanizmalar oluşturdular. Onlardan önce bu yola çıkanlardan farklı bir çizgileri vardı. Tüm benzeştirme çabalarına karşın kimliklerinden, görüşlerinden ödün vermeden korudular bu farklı çizgilerini.

Gönüllülerinden oluşan bir müzik topluluğu var. 'Farklı olsa da dillerimiz, birlikte atıyor yüreklerimiz' diyerek, dinletiler düzenlediler. Müzik topluluğu doğal olarak amatör Günyüzülü seslerden oluşuyor. 11 ayrı dilde kadın türküleri seslendirdiler.

Sığınma hizmeti verecek olanakları bulunmamasına rağmen, yaşam hakkının korunması gibi çok hassas durumlarda, kisisel olanaklarını dahi kullanarak dayanışma sağladılar; töre / namus gerekçe gösterilerek yaşam hakkına saldırılacağı korkusu ile evlerinden kaçan üç mağdur kadını ve çocuklarını (bunlardan biri bir yıl süreli olmak üzere) misafir ettiler; iki kadının yurtdışına çıkarılmasına aracı oldular. Bursa'da yaşanan iki ölümlü, iki yaralı vakanın yargı sürecine müdahil olmak üzere girişimler yaptılar. Müdahil olmaları reddedilmiş olsa da, bir tanesi için Yargıtay yolu açık bırakıldı ve davada onların da görüşleri dinlendi.

Yüz civarında hukuksal davanın içinde oldular. Günyüzü Kadın Dayanışma Kooperatifi'nin Bursa'da yürüttüğü çalışmalar arasında, "Sığınakları da istiyoruz, sığınaksız özgür günleri de" sloganıyla kamuoyuna duyurdukları bir kampanyanın da olduğunu söylüyorlar. [2]

Bu ve benzeri bir çok çalışmaya imza atan Günyüzülü üç kadınla söyleştik. Pınar, Ayşe ve Canan.

Nursel: Merhaba, sizlerle birlikte olduğum süre içerisinde gördüğüm kadarıyla, resmen kooperatif olarak kurulmuş olmanıza karşın, grubunuzda hiyerarşinin gelişmesine imkan

tanımayan bir yapılanmanız var. Ast ve üst ilişkisinin, değişik dozlarda şiddetin oluşması için elverişli bir zemin sağladığını düşünüyorum. Bu ilişki tarzını aşmayı nasıl başardığınızı çok merak ediyorum. Bir de; neler düşünerek bir araya geldiniz?

'şarkı söyleyebilmek istiyorum'

Pınar: Biz, kendi aramızda çok konuşup tartıştık; 'acaba ne yapsak, ne kursak, kadınlarla nasıl bir araya gelsek, nasıl bir dayanışma örneği göstersek' diye. Çünkü bildiğiniz gibi kadınlara yönelik şiddet, öyle uzun zamandır var ki... Bizim aslında Günyüzü Kadın Kooperatifi'ni kurmamızın en önemli amacı kadınların 'farkındalığını' [3] oluşturabilmektir. Biz zaten her zaman bir araya gelebiliyoruz. Ama bir araya gelemeyen, tüm bu sorunlarını tartışamayan, dört duvar arasında kalmış bir sürü kadın var. Bir başka nedenimiz, farklılıklarımızla birbirimizi kabul edebilmemiz, dayanışma içine girebilmemizdir. Örneğin, ben hemşireyim. Günyüzü'ne bu vasfımla katkı sunabilirim ancak ben mesleğimle, bir çok yerde bir çok kişiye katkı sunuyorum zaten. Ben daha farklı alanlarda da bir şeyler yapmak istiyordum. Biraz da dışarıda çok sıkıntı yaşadığım, bir biçimde ortaya koyamadığım şeyleri yapabilmek istiyordum. Örneğin, ben şarkı söylemeyi çok seviyorum ama söyleyemiyorum. Ben şarkı söyleyebilmek istiyorum.

Ayşe: Sesi hiç de kötü falan değil, gayet güzel şarkı söyleyebiliyor.

Pınar: Günyüzü benim için çok ciddi bir anlam ifade ediyor. Kadınların arasında şarkı söyleyebilmek... Başka bir kadının toplum karşısında veya içinde konuşma fobisi vardır. Yapmaya korktuğumuz şeyleri yapmaktan korkmadığımız, birbirimizi desteklediğimiz, sürekli bir yarış içinde olmadığımız bir dünya için bir araya gelmek benim için en önemli nedendi. Kendimizi ifade edememek en büyük sorunumuz.

Nursel: Buna öğrenilmiş çaresizlik diyebilir miyiz? Çok küçük yaşlardan itibaren rollerimiz bize öğretiliyor. Bir deney var bilirsiniz; bir

akvaryumun ortasına bir cam yerleştiriliyor. Bir tarafa büyük balık, diğer tarafa da küçük balıklar konuyor. Büyük balık, küçük balıkları her yemek istediğinde cama çarpıyor. Bir süre sonra cam bölme kaldırıldığında küçük balıklar büyük balığın etrafında dolaştığı halde, büyük balık küçük balıkları yemiyor. Bu, şiddetin ve çaresizliğin bir çok boyutu olduğunu gösteriyor. Öğrendiğimiz çaresizlik yüzünden, belki de yapabileceğimiz bir çok şeyin farkına bile varamıyoruz. Daha sonra eğer farkına varmışsak yapabileceklerimizin, bunları hayata geçirebilecek özgüveni kazanmak çok yoğun emeğimizi ya da çok uzun yıllarımızı alıyor.

Pınar: Evet, kesinlikle sana katılıyorum. Örneğin, bir eylemde sokak tiyatrosu vardı. Orada 'ben bunu asla yapamam' diye düşündüm. Böyle bir cesarete sahip değilim. Orada böyle şeyleri kendi aramızda gerçekleştirerek yapabileceğimizi konuşmuştuk, Ayla ile. Bu özgüveni ciddi anlamda arttıran bir şey. Biz Günyüzü'nde konuştuğumuz, ama yapamadığımız bir çok şeyin pratik ayağını oluşturduk. Aynı zamanda Günyüzü'ne gelen Gülser [4] bizim daha doğrusu -kendi adıma söyleyeyim- benim için bir dönüm noktasıydı. Biz teorik anlamda bir çok şeyden, örneğin, dayanışmadan söz ediyorduk; ama Gülser benim/bizim için pratik anlamda ilk ciddi deneyimdi. Gülser'in tüm sorumluluğu bizim üzerimizdeydi. Hayatı tehlikedeydi, barınma sıkıntısı vardı; engelli bir kadın, küçük bir çocuğu var ve fiziki olarak da desteğe ihtiyacı vardı. Bizim çabalarımızla yaşayabilecek bir kadın vardı ortada. Daha sonra yaptığımız bir sohbette Gülser hepimizin kendimizi sorgulamamızı sağlamıştı.

'Kadınların sorunlarını ve kendi sorunlarını Günyüzü ile beraber Günyüzüne çıkardım'

Ayşe: Pınar'a katılmakla birlikte benim Günyüzüne ilk katılımım daha başka bir nedenle olmuştum. Olumlu mu, yoksa olumsuz mu yorumlanırlı bilmem, ama bizi bağımsız kadın örgütlenmesi için bir araya getiren her ne ise, hepimizde aynı bilinçle şekillenen bir şey değildi. Örneğin ben, çok gerekli bularak atmadım bu

adımı. Kadınların sorunlarını ve kendi sorunlarını Günyüzü ile beraber Günyüzüne çıkardım. Farkındalık çok önemli diyoruz ya; bir çok kadının yaşadığı sorunları benim de yaşamakta olduğumun çok farkında değildim mesela. Günyüzü, çok sevdiğim arkadaşlarımın kurmak istediği bir yerdi. Bana, 'sen de bizimle ol' demişlerdi.

Günyüzü'nün kuruluşunda şu vardı: yardım eden-yardım alan kadınlar değil; kurtulmuş kadınlar değiliz biz. Başka kadınları kurtarmaya soyunan kadınlar da değiliz. Öğreten-öğrenen kadın da değil. Birbirinden bir şeyler öğrenen, birlikte üreten, birlikte ileriye giden. Bir çok kişi bizi, Günyüzü Kadın Koruma Derneği, Kadın Yardımlaşma Derneği olarak adlandırıyor. Oysa bizi bir araya getiren yardımseverlik duygularımız değil, dayanışma duygularımızdı.

Şiddet konusuna geri dönersek, ben şiddetin belki küçük bir kısmını yaşadığımı zannediyordum. Ancak, tanımını yapmaya başladıkça, aslında öyle küçük bir kısma maruz kalmadığımı fark ettim şiddetin. Gerçi yaşadığım evde bir erkek olmadığı için erkek şiddeti yaşamıyorum ama kamusal alanda da meslek sahibi ve özgürlüğüne düşkün bir kadın olarak kimsenin şiddetine uğramadığımı düşünüyordum. Ancak bunun böyle olmadığını Günyüzü ile farkettim. Bir çok şey öğrendim Günyüzü'nde ve öğrenmekteyim ve her öğrendiğimle şaşırırmaktayım.

Pınar: Ayşe, Günyüzü'nden önce kadın sorunundan söz etmek ya da bağımsız kadın örgütlenmesinin kadının aşağılanması kabul etmek demek olduğunu düşünüyordun. Bundan söz eder misin, lütfen.

Ayşe: Evet haklısın. Örneğin pozitif ayrımcılık konusu çok vahim bir konuydu, benim için. Kadını çok aşağılayan bir şeydi bu. Ben bu konuyu bir erkek arkadaşım ile tartıştım ve bir erkek bana bunun ne kadar doğru bir şey olduğundan söz ediyordu. Bense onunla hararetle tartışıyordum: "Hayır benim pozitif ayrımcılığa ihtiyacım yok. Ben aciz değilim." Tabii ki süreç benim için farklı işledi. Günyüzü, bu anlamda da bana çok şey öğretti. Bu arada belirtmeliyim; fark ettiğim şeylerden biri aslında evde maruz

kaldığım psikolojik şiddetti. Ben evlenmedim ve evlenmeyi düşünmüyorum ama ailenin tüm kadınlarından hem de ve de özellikle kadınlarından evlenmem üzerine yapılan baskı. Bunun en doğal hakları olduğunu ve benim iyiliğim için yaptıklarını söylüyorlardı. Şiddetin olumlanması ve doğallaştırılması ve erkek egemen kültürün kadınlar tarafında yeniden üretilmesi anlamında çarpıcı bir örnektir bana göre. Tüm yaşananların sorgulanmasında ve bende olgunlaşmasında Günyüzü'nün çok büyük katkısı var. Bir şeylerin farkına varıp sonra bir kurumun içinde yer almak gerekmiyor, demek istediğim. Yola çıktıktan sonra da bir çok şeyi fark edip değiştirmek ve sorgulamak mümkün. Benim için çok önemli bir saptama daha var, o da; ailedeki kadınların da Günyüzü ile çok değişmesi.

'yıllardır hayalini kurduğum bir şey yaptım. Evden ayrıldım.'

Canan: Ben -sanıyorum- Günyüzü kurulduktan bir yıl sonra katıldım Günyüzülü kadınların arasına. Hatırladığım ilk çağrılarını Çağdaş Gazeteciler Derneği Lokali'nde yapmıştı Günyüzülü Kadınlar. Ben o zamanlar ÇGD'de çalışıyordum ve o gün hiç odamdan dışarı çıkmamıştım. Üstelik, Ayşe gibi kadın sorunundaki farkındalığı sonradan edinmiş biri de değildim. Benim daha önce kadın inisiyatifi deneyimim de vardı. Sonra onlara dahil oldum. Mesela Günyüzü'nde hiyerarşinin olmamasıydı beni çeken. Bunu tamamen ortadan kaldırdığımızı düşünüyorum. Bunu başarmamızın nedenini de politik kadınlar olmamıza bağlıyorum. Bunun başarılamayacak bir şey olmadığını da düşünüyorum. Biz bunu başardık. Hayalini kurduğumuz dayanışmanın gerçekleşebilmesinin en önemli koşulunun bu olduğunu düşünüyorum. Eşit ilişkiler kurmanın başka türlü mümkün olamayacağını düşünüyorum. Mesela ben güzel şarkı söyleyen biriyim, ama müzik topluluğunda yer almadım.

Pınar: Beni o zamanlar çok mutlu eden bir şey olmuştu. İstanbul'da kadın dayanışması amacıyla bir etkinliğe gidilmesi gerekiyordu. Müzik topluluğumuzdaki bazı arkadaşlarımız İstanbul'a gidememişti ve eksikimiz vardı. Canan ciddi sağlık sorunlarına rağmen oradaydı ve dayanışma içerisindeydi. Bu, Günyüzü'ne ilişkin bir dayanışma hali diye düşünüyorum.

Canan: Günyüzü, ilk kişisel ilişkilerim doğrultusunda dahil olduğum bir örgütlenme. Mesela, Ayşe çok yakın arkadaşım olduğu ve orada olduğu için oradaydım. Uzun süre bu böyle devam etti. Bu nedenle sorunlar yaşandığında, ben bunu kişiselleştiriyordum. Ayşe beni bu konuda uyardı: *"Böyle yapmaman gerekiyor; burası benim olduğu kadar senin, senin olduğu kadar Gülser'in de aynı zamanda. İlk gün gelenle son gün gelen arasında hiç bir fark yok."* Bu söylem, ben de çok etkili olmuştu. Olaylara daha farklı bakmaya başladım. Sorunları, daha kolay çözümleyebilmeye başladık. Günyüzü ile daha güçlü bir bağ oluştu, aramızda. Herkese bir şey öğretmiş Günyüzü. Örneğin yıllardır hayalini kurduğum bir şey yaptım. Evden ayrıldım. Bunda kadın hareketinin içinde öğrendiklerimin çok önemi var. Kendi hayatımı kurmam gerekiyordu; özgürlüklerime sonuna kadar sahip çıkmam gerekiyordu. Burada şunun da çok önemi var; yalnız değilim.

Bu arada belirtmem gereken çok önemli bir konu daha var; bir çok kurumun engelli politikası yoktur. Ama bizim var. Örneğin bir iş yapılırken koşturulması gereken bir iş varsa 'sen dur' denmiştir bana. Birbirimize bu özeni, bu dayanışmayı göstermek çok anlamlı. Günyüzü'nde aktif her kadının aynı bilincine sahip olduğunu düşünüyorum. Biz birbirimizi eğittik. Hepimiz, hemen hemen aynı potansiyele sahibiz. İnsanlara karşıdan bakabilmeyi Günyüzü ile kazandık. Şiddete maruz kalmış birisi ile iletişim kurarken nasıl davranmamız gerektiğini birbirimizle iletişim kurarak öğrendik. Daha önceki kadın hareketi deneyimimde, terminolojiyi öğrenmiştim ama burada pratik vardı ve bu çok önemli bir merhaleydi benim için. Günyüzü'nde paylaşamayacağım hiç bir konu olmadığını düşünüyorum.

Ayşe: Bir sohbetimizde, aramızda cinsel istismara uğramayan kimse olmadığını fark ettik, örneğin. En korunaklılarımız bile, bunun bir cinsel istismar olduğunun farkında olmadan uğradılar bu şiddete, diye düşünüyoruz. Tüm bunların konuşulabilir noktaya taşınması, bizim için çok önemli aşamaydı.

Pınar: Bizim mücadele alanlarımızdan birisi de, neden bağımsız kadın hareketi olduğumuzu açıklamak. Bir çoğumuz, karma kurumlarda da yer alıyoruz. Bu kurumlarda yer alan kadınlar olarak erkek egemenliğini bu zeminlerde de yaşıyoruz. Erkek egemenliği soyut ve somut bir şey olarak yaşamımızın tüm parçalarına nüfuz etmekte. Örneğin, bir öğretmen boş müdür kadrosuna yerleştirileceğinde, gizli bir tercihle erkek olması tercih ediliyor. Sanki erkeklerin daha iyi yöneteceğine olan bir inanç var. Biz kadınların önce kendilerini tanımaları, kendi iç sorgulamalarını yapmaları gerekiyor. Bunu erkeklerden bağımsız olarak yapmamız gerekiyor. Bundan dolayı bağımsız olarak örgütlendik. Bunu açıklamakla da bitmiyor sorunumuz, erkek düşmanı olmadığımızı da anlatmamız gerekiyor. Bizim erkek cinsi ile bir sorunumuz yok, sorunumuz sistemle. Erkeklerin hayata kadınlardan yüz metre ilerde başladıklarını düşünüyorum. Hem de doğdukları andan itibaren. Şimdilerde doğmadan da biliyorlar ebeveynler, cinsiyeti. Dolayısı ile daha doğmadan yüz metre ilerde başlıyorlar hayata. Bu koşullarda eşitlenmemiz için, aradaki farkı kapatmamız açısından hem hiç bir konuda engellenmememiz hem de ilerlemek, kendini geliştirmek, bir birey olarak varolabilmek adına desteklenmemiz gerekiyor.

Ayşe: Evet buna yürekten katılıyorum. Ben başka bir boyutuna değinmek istiyorum. Biz Günyüzü'nü ilk kurduğumuzda; değil saygın kurumlar arasında yer almak, ciddiye bile alınmamıştık. Kuşlar, çiçekler, böcekler muamelesi gördük. Kaldı ki kuşlar, çiçekler, böcekler doğanın bir parçası olarak çok da güzel varlıklardır. Sanki çiçek, böcek kötü bir şeymiş gibi. "Burnumuzu kocaman erkek işlerine sokuyoruz" tarzında yaklaşımlara maruz kaldık. Ama biz her platforma girdik. Savaş karşıtı

eylemlerde yer aldık. Cinsiyete dayalı her türlü şiddete ve ayrımcılığa karşı her yerde yer aldık; bizim dışımızda olan şiddet biçimlerine karşı da yer aldık. Cezaevlerine karıştık, Kürt sorununa da müdahale ettik, kadınlar olarak. Tüm bu sorunların, bizim sorunlarımız olduğunun bilincinde olarak oralardaydık. Bizi kabul ettiler, ama bu seferde “*neden sadece kadınlardan oluşuyorsunuz*”, dediler. Bu sanki böyle olmak zorundaymış gibi; ‘*önce reddet olmuyorsa sonra kuşat*’. ‘*Neden sadece kadınlar? Yoksa siz erkeksiz bir dünya mı istiyorsunuz*’ gibi sorulara maruz kaldık. Biz bunu sürekli anlatıyoruz. Anlatmaya da devam edeceğiz, kuşkusuz.

Pınar: Tüm bu anlattıklarımızın yanında, bir şeye değinmeden geçemeyeceğim. Evet söylediğimiz gibi bilinçli, daha az bilinçli ya da sırf arkadaşı orada olduğu için Günyüzü’ne gelen kadınlar olarak biz de, birbirimize zaman zaman şiddet içeren söylemler kullandığımızı sonradan fark ettik. Ama çok yol kat ettik. Bir yandan yürüdük, bir yandan da birbirimizle çelişkide kaldığımız konuları tartışarak çözdük. Kadın dayanışmasını bir anda oluşturmuş değiliz. Günyüzü’nün ilk oluşumundan önce bizler bireysel olarak bir şeyler yapıyorduk; ancak, herhangi bir kuruma gidip bir talepte bulunduğumuzda ciddiye alınmıyorduk. Çünkü genele dair bireysel bir talepte bulunuyorsunuz. Kurumsal gittiğimizde bile bir sürü sorun yaşarken, bireysel gittiğinizde insanlar sizi ne kadar ciddiye alırlar? Hatta dinlemiyorlardı bile. Evet, Günyüzü ile kurumsal bir kimliğe sahip olduk. Çalışmamızdan dolayı kamusal alanda var oluyorduk ama bir de kurumsal olarak kamusal alan deneyimimiz başladı. Bunun kadar önemli başka konu da, bir çok kadının bildiği, gördüğü, uğradığı bir adres haline geldik. Bir mekanımızın olması çok önemli, bu anlamda.

Ayşe: Bazı kurumlar öyle beklenti içine girdiler ki; bize, “*Şu işsiz kadınlara nasıl iş bulacağız? Bu işsizlik sorununu nasıl çözeceğiz?*” diyen vali yardımcısı bile oldu. Tabii ki bizim en büyük sorunumuz parasızlık. Yeterli para bulabilsek, bir kadın sığınağı açmak en büyük hayalimiz. Tüm yaşananlar -aslında- yaşadığımız şiddetin bir sonucu; ama başlık olarak şiddet konusuna

dönecek olursak, insanın en önemli hakkı yaşam hakkıdır, öyle değil mi? Yaşam hakkı ihlâli konusunda, tüm kadın kurumları mücadele ederken ve kadın kurumlarının bu baskısı ve mücadelesi sayesinde diğer kurumlar ve devletin yetkilileri kısmen de olsa adımlar atmaya çalışırken neden daha fazlalaştı, bu cinayetler? Acaba görünür değildi de, görünür olmaya mı başladı; yoksa arttı mı? Mesela, ben medyanın kadına yönelik şiddeti ve kadın cinayetlerini olağanlaştırdığını düşünüyorum. En önemli sorunlardan biri de, medya. Sanki kadına yönelik şiddetten haber veriyormuş gibi veriyor haberi ama veriliş biçimi böyle değil. Geleneksel bir toplumuz biz. Haberleri dinlerken de bu perspektifle dinliyoruz. Eğer verilen haber bir de yapıları doğallaştıran bir tarzda veriliyorsa, şiddetin artması için her türlü koşul oluşmuş demektir. Örneğin haberlerde verilen töre-namus cinayetlerini bir çok insan seyrederken geleneksel olarak bu cinayetleri meşru görüyor ve belki de bir çeşit görev üstleniyor. Bu nedenle, önümüzdeki dönem medyanın cinsiyetçi yaklaşımını ve şiddetteki rolünü sorgulamalıyız. Tabii, bu arada sığınaklar için de devlete baskı yapmalıyız. Devlet şiddet mağduru kadınlar için sosyal ve ekonomik önlemleri almadıkça ve yasal düzenlemeler yeterli yaptırımlar içermedikçe, ‘şiddeti görünür kılmak’ tek başına çözüm olmayacaktır. Bunun için belki de birincil koşul sığınakların açılması. Sığınacağı bir yeri olmadığından, sürekli şiddete maruz kalan kadın nihayetinde öldürülmektedir de. Biz sığınak istiyoruz evet, ama kadını üç beş gün tutup sonra da sokağa atan bir sığınaktan söz etmiyoruz burada. Kadını, kendi ayakları üzerinde durma noktasına evriltecek bir sığınaktan söz ediyoruz. Kadın bakış açısıyla hazırlanmış, orada kalmakta olan kadınların kişisel becerilerini geliştirmesine yardımcı olacak, kadını sosyal yaşamdan tecrit etmeden yaşamlarını sürdürmelerini sağlayacak koşulları hazırlayan; hukuk ve sağlık hizmetlerinin verileceği bir süreç...

Pınar: Kadın hareketi biraz daha bilinçli bir hareket haline dönüştükçe ve geliştikçe, buna karşı erkek egemen argümanlar da geliştiriliyor. Biz bağıra bağıra “tecavüze uğrayan, tecavüzcüsüyle evlendirilmemeli” diyoruz. Ama

örneğin, Yaprak Dökümü isimli bir dizi var. O dizide evin küçük kızı sevgilisinin tecavüzüne uğruyor ama onunla birlikte olmaya devam ediyor. Çünkü aşık. Hani öyle bir anda içkiyle, yanlışlıkla, aslında çok sevdiği için yapmıştır...

Ayşe: Benim de aklımdan çıkmayan bir sahne var. Böyle bir şiddetin yaşanmış olması bir yana, bunun bu şekilde doğallaştırılarak seyrettilmesi daha da vahim. Örneğin, "Yanık Koza" diye bir dizi var. Geçmişin anlatıldığı bir sahnede şöyle bir şey anlatılıyordu: Adamın çocuğu olmuyor, ama adam bunu bilmiyor. Adamın annesi de çare buluyor, bu duruma. Adamın kardeşinin spermleri ile adamın karısının yumurtalarının birleştirilmesini sağlıyor. Oğlunun bundan da haberi yok tabii ki. Çocuk doğuyor, daha sonra bir sağlık kontrolünde adam, çocuğun kendisinin çocuğu olmayacağını öğrendiğinde karısını deniz kenarında bir yerde öldüresiye dövüyor. Dizi bunu çok olağan bir sinir krizi gibi yansıtıyordu. Yani, adam o kadar mağdur bir adam ki karısını öldüresiye dövüyor. Aslında zamanında seyretseydik bunlara da tepki gösterirdik. Göstermeliyiz. Bu tip dizileri yayınlayanları, demokratik tepkilerimizle vazgeçirmek gerek aslında. Üstelik en çok da kadınlar izliyor...

Nursel: Belki biz, bir 'dizi yorumcusu' programı hazırlayabiliriz. Bu dizileri ortadan kaldırmak demek, sermayeye meydan okumak demek olacaktır. Yorumlayabiliriz. Eylemlerle de tepkiler ortaya koyabiliriz.

Canan: Evet. Mesela ben gazeteciyim. Yaklaşık on yıldır yerel basında çalışıyorum. Kadın meselesine dair tek bir tartışmaya tanık olmadım gazeteci arkadaşlar arasında. Hep iletişim fakültelerinin verdiği eğitim tartışılır. Türkiye'de hiç bir alanda doğru ve etik habercilik yapılmıyor. Zaten Türkiye'deki medya da, erkek egemen bir medya. Haberler de, erkek egemen bir dille yazılıyor. Yaklaşık bir yıldır iş adamı değil de, iş insanı kullanılıyor; o da çok az bir kesim tarafından. Örneğin, kadın muhabir sayısı çok azdır. Onlar da bu alanda başarılı olabilmenin biraz da erkek gibi davranmaktan geçtiğine inanır ve öyle davranır.

Ayşe: Dildeki bu cinsiyetçiliğe değinmişken,

yakın zamanlarda bilim adamı yerine bilim insanı dememek için bilim çevreleri diyorlar. Bu kadar mı zor kadınları zikretmek. Bu kadar mı ağır, kadınları da katmak bu alana.

Canan: Haberciliğe geri dönecek olursak, kadınlar genelde magazin muhabiridir zaten. Çünkü onların kafası basmaz, güçleri yetmez diğer daha karmaşık ve zor görevlere!

Ayşe: Canan'cığım araya tekrar girebilir miyim? Dün Hrant Dink için, Agos gazetesi önünden yayın yapan bir muhabir şöyle dedi; "burada kadın, erkek, çoluk, çocuk, kız herkes toplandı."

Canan: Evet burada bunun vurgulanması çok anlamlı Ayşe. Sana katılıyorum. Üstelik genç bir kesim bu muhabir arkadaşlar. Hem diziler, hem namus - töre cinayetlerinin verilmiş biçimi, hem de dildeki bu cinsiyetçi tutum. Hiç bir kadın örgütü bunlara ilişkin bir eylem gerçekleştirmedi. Asıl buralarda gizli bir şiddet var ve bunu görünür kılmamız gerekiyor. O haberci için; "o kadın neden öldürülmüş; kim kimi öldürmüş; nasıl öldürülmüş" bunların hiç bir önemi yok. Üçüncü sayfa haberidir bunlar, zaten.

Ayşe: En son tecavüze uğrayan küçük çocuğun annesine öyle bir saldırdılar ki tecavüzcüler neredeyse unutuldu herkes tarafından. Sanki annenin yanında yapılmış gibi verdiler haberi. Ne yazık ki dinleyen insanlar için bundan da önemlisi tecavüzün kendisi değil de annenin yanında yapılmış olmasıydı, dehşet verici olan. Oysa asıl dehşet verici olan, tecavüzün artık çocuklara bile uygulanır olmasıydı. Meryem Sak'a [5] günlerce işkence edilmesi; sevdiği kızla evlenemeyen gencin, önce sevgilisini arkasından kendini vurması; makarna yaptığı için karısının kafasını balyozla ezmesi adamın ve bunun gibi yüzlerce dehşet verici şiddet örneği vermek mümkün. Dikkat edilirse failler erkek, mağdurlar kadın. Neden bunlara karşı olan erkekler, "sokağa çıkalım ya biz bu erkeklerden değiliz" demiyorlar, merak ediyorum. Ayla her zaman çevremizdeki erkek arkadaşlara bu çağrıyı yapar, ama bugüne kadar hiç sokağa bu nedenle çıkan erkek olmadı. Yanımızda olan bir çok arkadaşımız, yoldaşımız asla böyle bir eylemde bulunmuyor. İsveç'te bir grup erkek; "namusun

değil, şerefin fedaileri olacağız biz” deyip, kadına yönelik şiddete karşı mücadele veriyorlar.

Pınar: Biz kendi içimizde kendimizi sorgularken, aynı zamanda erkeklerin de kendilerini sorgulamalarını sağlamalıyız, diye düşünüyorum. O zaman belki birlikte yürümeyi de başarabiliriz, diye umuyorum.

Nursel: Aslında bazı erkekler de kadına karşı şiddetle mücadelede bizim yanımızda bulunmak istiyorlar bana göre. Ama orada da sorunlarımızı bizim adımıza bizden daha iyi ifade edebileceklerine olan inançlarıyla, daha güre ve daha önde bir tavır sergileyerek kendimizi ifade etme ve kendi literatürümüzü oluşturma şansımızı elimizden alıyorlar. Bu nedenle kadına yönelik şiddet ve ayrımcılıkla mücadelede erkeklerle bir eylem henüz hem kadınların hem de erkeklerin hazır olmadığı bir süreç. Bunu böyle hissetmeyen erkekler yok mu, tabii ki var. Ancak onlar bile çoğu zaman diğer erkeklerin etkisi altında kalmaktalar.

Pınar: Bence de. Hayatında iş bölümünü, eşiyile ilişkisinde hiyerarşiyi ortadan kaldırmış bir arkadaşım politik olmaktan uzaklaştığı bir süreçte arkadaşlarıyla yaptığı sohbetlerde *bende bir anormallik mi var; ben neden diğerleri gibi değilim, neden ben de karıma yaptırım uygulayamıyorum* gibi sorular sormuş, kendine. Bu bulaşıcı bir hastalık gibi. Bizim bu güne kadar verdiğimiz mücadele ve uyguladığımız eylem biçimleri gerek uzun vadede gerekse kısa vadede kendi dönüşümümüzü sağlarken aynı zamanda erkeğin de kendini sorgulamaya başlayacağı (hatta başlamış olduğu) bir toplumsal dönüşümü sağlayabilecek nüveyi bünyesinde barındırdığına ilişkin derin bir umut içindeyim.

Nursel: Söylediklerine katılıyorum Pınar. Son söz yerine, söylediklerin ve tüm söyleşimizde andığımız Günyüzü Kadın Kooperatifi'nin sığınak eylemindeki kararlılığı, şiddet mağduru kadınların yurt dışına kaçırılışı, tüm olanaksızlıklara rağmen bir yıl süreyle bir kadın ve çocuğunun tüm sorumluluğunu üstlenmesi gibi hem kamu kurumlarını harekete geçiren hem de kooperatifteki kadınların kendilerini dönüştüren eylem biçimleri, Susan George'un

Başka Bir Dünya Mümkün kitabından bir pasajı hatırlatıyor: “*Nerede faaliyet gösteriyor olursak olalım, yaptıklarımızı tam olarak aynı çerçeve içinde görsek de görmesek de, hepimizin ortak amacı, insanların ve doğanın beraberce yaşayabileceği alanlar yaratmak, mevcut sistemden taleplerde bulunup çözüm bulmaya zorlamak, sistemin çelişkilerini bulup derinleştirmek, gevşeyinceye ya da kırılıncaya kadar sistemi bükmek. Bunlar somut, gerçekçi ve gündelik mücadelelerimiz, ama, beraberce inşa ettiği görkemli bir yapı olarak anlaşıldıkları sürece bir o kadar da hayallerimize giden yolu oluşturuylar.*”

- 1) Günyüzü Kadın Kooperatifi'nden Ayla Yıldırım'ın Güldünya'ya yazdığı mektuptan bir alıntı
- 2) 2003 yılından itibaren ikiyüze yakın mağdur kadının başvurusunun kendilerine ulaşması sonucunda Günyüzülü kadınlar, kurumsal bir çözüm için Bursa'da bir kadın sığınacağı açılması yönünde bir kampanya düzenlemişlerdir. Kampanyaya yerel yönetimler ilgi göstermeyince kışın en soğuk günlerinde Osmangazi Belediye Başkanlığı binasının tam karşısında bir çadır kurmuşlar ve belediye başkanından sığınma evi açılması konusunda söz alınıncaya kadar gece ve gündüz çadırda kalmışlardır.
- 3) Farkındalık kelimesi kadın mücadelesi literatürüne son yıllarda girmiş bir kelimedir. Farkındalık ile kadınların, maruz kaldıkları şiddeti, ayrımcılığı ve sömürüyü fark etmesi anlatılmaya çalışılmaktadır.
- 4) Yedi sekiz ay Günyüzü'nde barındırılmış, bir çocuğu olan engelli mağdur bir kadın.
- 5) Ağustos 2006 ayı içerisinde ANTALYA'da erkeklerle çok gezdiği gerekçesiyle bir ay süreyle işkence gören 24 yaşındaki sekreter kadın. Meryem'e işkence uyguladığı öne sürülen patronu Mustafa Kıvrık ile olayı bilmelerine karşın sessiz kalan annesi Hatice ve kardeşi Tıp Fakültesi öğrencisi Ahmet Sak 21 Ağustos 2006 tarihinde gözaltına alınmışlardı.